

В. Л. Осецький¹
М. В. Грабіліна¹
Д. В. Осецька²

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка

²Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, м. Київ

***Анотація.** Проаналізовано основні закономірності інформаційно-цифрової трансформації системи освіти та досліджено зміну наукових уявлень щодо сутності інклюзивного розвитку підприємницького університету в цифровій економіці. Показано, яку роль відіграють підприємницькі університети у трансфері технологій та комерціалізації знань. Доведено, що сучасні цифрові технології дають нові інструменти для інклюзивного розвитку підприємницького університету і кожен університет, незалежно від обраної стратегії, повинен пройти цифрову трансформацію, яка полягає не тільки у провадженні IT-рішень, а є культурним та організаційним інструментом інноваційних змін в університеті.*

Ключові слова: цифрова трансформація, цифрова економіка, інклюзивний розвиток, підприємницький університет.

DIGITAL TRANSFORMATION OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF BUSINESS UNIVERSITY

***Abstract.** The main regularities of information and digital transformation of the education system are analyzed and the change of scientific ideas about the essence of inclusive development of business university in digital economy is investigated. The role of business universities in technology transfer and knowledge commercialization is shown. It is proved that modern digital technologies provide new tools for inclusive development of business university and every university, regardless of the chosen strategy, must undergo a digital transformation, which consists not only in implementing IT solutions, but is a cultural and organizational tool of innovative change in the university.*

Keywords: digital transformation, digital economy, inclusive development, business university.

Розвиток цифрової економіки та просування концепції інклюзивного розвитку стали важливими факторами визначення місця підприємницьких університетів у трансфері технологій та знань до промисловості, комерціалізації знань, які і визначають соціально-економічні детермінанти та рушійні сили змін системи освіти в епоху інформаційно-цифрової трансформації. Поступ системи освіти у напрямі цілковитої цифровізації та технологічному переоснащенні освітнього процесу спричинив зміну наукових уявлень щодо сутності та ролі підприємницьких університетів в цифровій економіці й відповідно об'єктивних чинників та умов її інклюзивного розвитку.

В загальному, концепт інклюзивного розвитку є інноваційним ядром як основний утворюючий та підтримуючий елемент інституційної політики трансформації університету в інноваційний та підприємницький, що інтегрує соціальні інновації з IT-інструментами технологічного навчання, необхідного для подолання відставання в цифровій економіці і її динамічного розвитку.

Університети, чії можливості перетворення цифрових даних в цифрову аналітику і підприємницькі можливості обмежені і знаходяться в явно невігідному положенні в плані генерації нових знань та технологій через створення інституційних умов для комерціалізації та захисту інтелектуальної власності з метою інклюзивного розвитку цифрової економіки і посилення інноваційності національної економіки.

Створення досить сильних вітчизняних підприємницьких університетів та інноваційного потенціалу необхідно для того, щоб університети могли ефективно використовувати інклюзивний розвиток в цифровій економіці і створювати в ній інституційну структуру, спільні дослідницькі центри, дочірні компанії, залучення венчурних інвестицій, власні доходи, державні програми системи підтримки дослідництва та підприємництва.

Розвиток інноваційних та фінансових структур різного типу в підприємницькому університеті викликано послідовним внутрішнім розвитком та зовнішнім впливом на університети, поєднаним з посиленням ролі знань та інновацій в суспільстві [1]. У підприємницьких університетах необхідно не тільки давати знання, а й навчати методам їх ефективного застосування. Якщо цього не робити, виникає підприємницька пастка між кваліфікацією нового фахівця і його реальною спроможністю застосувати свої компетенції, щоб стати підприємцем-інноватором і створювати нові робочі місця, а не шукати де влаштуватися на умовах найманого працівника [2].

Розвиток і популяризація руху підприємництва належить до числа ключових завдань університету. Варто зазначити, що у класичній моделі функціонування університету підприємництво завжди відходить на другий план, акцент робиться тільки на освітній науковій діяльності. Важливою умовою ефективного функціонування підприємницького університету є стиль управління, що забезпечує гнучкість та стратегічну взаємодію із зовнішнім середовищем, є мобільним та повністю самоокупним за рахунок комерціалізації результатів власної наукової і навчальної діяльності на замовлення корпоративного сектора.

Б. Кларк, один із найбільш відомих розробників концепції підприємницьких університетів, вважає, що основною ознакою такого університету є відсутність страху комерціалізувати генерування та поширення знань, оскільки члени такого університету не вбачають у комерціалізації небезпеки академічних традицій та якості освіти [3]. Такий підхід у прихованому вигляді передбачає диверсифікацію джерел фінансування університету.

Свій подальший економічний поступ розвинуті держави світу бачать лише завдяки інклюзивному розвитку підприємницьких університетів, істотно збільшуючи їх фінансування. До цих процесів долучаються як державні урядові структури, так і приватний підприємницький сектор, громадські фонди та благодійні функції національного й глобального рівня. Увага престижних університетів все більше прикута до пошуку нових потенційних донорів, які виступають джерелом формування ендаументів, так званих фондів цільового призначення, що істотно сприяють підвищенню якості університетської освіти, пошуково-дослідницької діяльності та мінімізують ризики, пов'язані з розкраданням та нецільовим використанням коштів. Чимало позитивних аргументів на користь створення таких фондів змушують уряди держав переглянути підходи до фінансування університетів і внести відповідні корективи до системи податкового регулювання, реєстрації та звітності, а також законодавчого забезпечення їх розвитку у цифровій трансформації як складовій частині індустрії 4.0.

Не можна не враховувати і того, що світ вступив в нову економічну епоху – період цифрової трансформації, який принципово змінює погляди на побудову і функціонування сучасних університетів. Сучасні цифрові технології дають нові інструменти для розвитку університетів і інших освітніх установ у всьому світі. З поміж цифрових інновацій слід відзначити швидку адаптацію, онлайн-навчання, яке виражається у вигляді розвитку змішаних форм навчання (blended learning) і в активному розвитку онлайн-курсів МООС (Massive on-line open course). Поява зростаючого онлайн-сегмента освітніх послуг може повністю змінити ландшафт даної сфери, крім щорічного подвоєння чисельності пропонованих курсів і кількості слухачів прогнозована консолідована виручка ринку МООС збільшиться більш ніж в п'ять разів до 2022 р.

Питання, які зараз стоять перед університетами, зводяться до вибору стратегії інклюзивного розвитку і вибору напрямку, на якому планується сфокусуватися. Очевидно, що вже зараз треба розробити програму цифрової трансформації для переходу до конкурентної в майбутньому освітньої та науково-дослідної моделі. Серед стратегій університетів по інтеграції в міжнародний освітній простір – створення і відкриття міжнародних кампусів в інших країнах, залучення іноземних учених, викладачів і студентів, підтримка програм академічної мобільності для власних вчених та організація зарубіжних практик для студентів.

Кожен університет, незалежно від обраної стратегії, повинен пройти цифрову трансформацію. Така трансформація полягає не тільки і стільки у впровадженні ІТ-рішень, скільки в цілому є культурним та організаційним інструментом зміни в університеті. Перехід до цифрового університету передбачає впровадження більш гнучких та інноваційних процесів, зміну корпоративної культури, оптимізацію процесів.

Щоб краще зрозуміти зв'язок змін в цифрових трансформаціях і в інклюзивному розвитку підприємницьких університетів, цифрові трансформації потрібно розглядати як безліч нових культурних інструментів (перш за все у сфері роботи з інформацією). Ці інструменти, з одного боку, стають новими елементами змісту освіти в університетах (освоюються в процесі вивчення

інформатики, комп'ютерних наук тощо). З іншого боку, вони впливають на зміст інших дисциплін і предметів (їх освоює людина з новим культурним інструментом). Одночасно з цим вони виступають засобом (інструментом) для зміни організації підприємницьких університетів і способів навчальної роботи в цілому. Описати безліч нових культурних інформаційних інструментів, які формуються на основі засобів цифрових трансформацій, не можна, так як вони постійно з'являються, оновлюються у відповідь на ускладнення соціального та підприємницького середовища. Це означає, що точно визначити їх склад на перспективу не можна. У викладачів і студентів повинна сформуватися здатність самостійно зустрічати, оцінювати і освоювати нові інструменти в міру їх появи. Це стає однією з головних завдань підприємницького університету.

Аналіз показує, що цифрову трансформацію університетів в Україні підштовхують переважно зовнішні чинники. Це в першу чергу термінова необхідність, як тепер пишуть, цифровізація економіки. Рішення цих задач є єдиним інклюзивним і інноваційним процесом цифрової трансформації підприємницьких університетів. Треба в першу чергу розглядати питання підвищення результативності освітньої практики цифрових технологій, які стають каталізатором інноваційних педагогічних змін, переходу до персоналізації освіти і на цій основі вирішувати питання створення відповідної цифрової інформаційної інфраструктури підприємницьких університетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осецький В.Л., Савчук Н.В. Сучасний університет як агент розвитку людського капіталу та соціальних інновацій. Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. Глобальні економічні виклики та можливості у цифрову епоху. EFBM 2019: Міжнародний економічний форум. В. 1. С. 53-54.

2. Ситницький М.В. Стратегічне управління розвитком дослідницьких університетів: монографія. Київ: «Ліра», 2018. 302 с.

3. Clark B.R. Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation. London and New York, 1998. 198 p.

Осецький Валерій Леонідович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, e-mail: val_osetski@ukr.net

Грабіліна Марина Вікторівна, провідний економіст, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, e-mail: mgrabilina@univ.kiev.ua

Осецька Діана Валеріївна, кандидат економічних наук, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Київ.

Osetskyi Valerii L. – Dr. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Theory, Macro- and Microeconomics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, e-mail: val_osetski@ukr.net

Grabulina Maryna V. - Senior Economist, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, e-mail: mgrabilina@univ.kiev.ua

Osetska Diana V. - Cand. Sc. (Economics), State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control, Kyiv.

